

CONSUETUTS DE LA PARRÒQUIA DE L'ALMOSTER A FINALS DEL SEGLE XVIII

Saturi-Josep Ucero i Ramón

La font documental emprada en aquesta comunicació es el "RACIONARIUMECCLESIAE PAROCHIALIS LOCI DEL MOSTER". Fou escrit a l'any 1792, per qui a les hores era el Rector d'aquell lloc, Mossén Josep Rubio, el qual va prendre possessió de la vicaria per elecció del rey Carlos III.

El terme d'Almoster se troba enclavat entre els 41 13' i els 41 10' 30" de latitud nord, i els 445' 50" i 448' 10" de longitud est del meridià de Madrid. Té una extensió de 588 Hes. i 25 àrees. L'any 1787 hi residien 524 persones. Forma part de la comarca del Baix Camp i de l'Arquebisbat de Tarragona.

La parròquia fou sufragània de la Prioral de Reus fins al 2 de setembre de l'any 1772, en què l'Arquebisbe de Tarragona Juan Laurio: "...erigi la present Vicaria del Moster en Vicaria perpetua, ab facultad y aprobació de Sa Majestad quedan la investidura y dret de patronat en los mesos de Ordinari al Prior de Reus y en los 8 meses del Rey"(1). Dins l'església hi havia diverses capelles o altars, el principal d'ells dedicat a Sant Miquel Arcàngel, patró del poble, i altres situats als laterals a la Verge del Roser, al Sant Non de Jesús, cadascuna d'elles administrades pel seu respectiu sacristà.

Del contingut, d'aquest document en podem treure algunes consideracions sobre les característiques de la religiositat popular a finals del segle XVIII, així mateix també ens fa saber alguns costums del poble.

És cert que l'exposició testimonial que fa el rector pot tenir quelcom de subjectiu, puix que manifesta els fets des del seu propi punt de vista. La seva explicació en general no és gaire detallista, però, no obstant això, sí queda reflectida una preocupació constant, i aquesta angoixa no és altre cosa que una certa passió econòmica.

L'esperit d'entrega i servei a tothom, propi de les persones que han escollit dedicar-se en cos i ànima al servei de Déu i de la seva església, molts cops no es veu pas reflectit així, ja que si en qualsevol moment la societat civil no satisfieia les seves exigències econòmiques, el mossén, preferia no celebrar les funcions religioses que li havien demanat.

(1) Arxiu Parroquial d'Almoster. Llibre III d'obits 1748-1852

Hem pogut establir quins eren els actes i funcions religioses que al llarg de l'any es duien a terme, així com també recollir alguns dels costums que practicaven, i a l'ensem, la preocupació del mossén pel diner, la seva filosofia econòmica queda clarament palesada quan diu: "Tot lo que afranquirà tot ho perdrà (2).

Així doncs hem analitzat el document i dividim el seu contingut per després agrupar-lo en tres grans grups, a saber:

- 1 Fets religiosos
- 2 Fets costumistes
- 3 Relacions econòmiques

1° *Fets Religiosos*: Els actes que més predominaven al llarg de l'any eren les processons. Hem procurat sintetitzar aquesta informació a través d'uns quadres (3). També cal dir que hem comptabilitzat totes aquelles que es podien dur a terme, encara que algunes no es celebressin a causa de discrepàncies de tipus econòmic.

Quadre N° 1: Anàlisi per tipologies

Tipologia de la processó	nombre	percentatges (%)
Marianes	15	42.86
Eucarístiques	3	8.57
Sants Protectors	6	17,14
Rogatives	7	20.--
Setmana Santa (x)	4	11.43
TOTAL	35	100.--

(x) s'han sumat els dos Via-Cruzis que es realitzaven per l'exterior de l'església.

(2) Arxiu Parroquial d'Almóster. "Rationarium Ecclesiae Parochialis loci del Moster" mes de juliol. Nota: la resta d'entrecometes no referenciades correspon al mateix text.

(3) Hem seguit la metodologia emprada per Puigvert J.M. El calendari festiu d'una comunitat pagesa d'antic règim mitjançant les processons: una mirada etnològica des de la història. Actes Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya (vol. 2, pàg. 417-428).

L'altre quadre està destinat a reflectir el nombre de processons que se celebraven cada mes i a quina tipologia pertanyien.

Quadre N° 2: Calendari de les processons.

MESOS	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	TOTAL
Gener	1	1	1			3
Febrer	2			1		3
Març	1				4	5
Abril	1			5		6
Maig	2	2	2	1		7
Juny	1					1
Juliol	1		1			2
Agost	2					2
Setembre	1		1			2
Octubre	1					1
Novembre	1		1			2
Desembre	1					1
TOTAL	15	3	6	7	4	35

(1) Marianes
(4) Rogatives

(2) Eucarístiques
(5) Setmana Santa

(3) Sants Protectors

Podem observar que el nombre més important correspon a la tipologia mariana, això era degut a què en el poble, com quasi en tots, existia la Confraria de la Verge del Roser. Segueixen amb importància les rogatives, aquestes tenien com a finalitat el pregar i fer ofrena als Sants per tal que les tempestes i les plagues no fessin cap malifeta a les collites. El mes que se celebren més és l'abril, perquè per una part es trobaven en l'estació primaveral que sol portar pluges importants i per l'altra, les collites d'estiu ja estaven en un punt avançat del seu desenvolupament. El tercer grup recull aquelles processon dedicades als Sants Protectors, entre els quals trobem Sant Antoni (es beneien els animals), per Sant Blai (es beneien els aliments); al mes d'abril es materialitzava un "triduum" processional, que se iniciava el dia de Sant Marc. Menys nombroses eren les que es feien en honor de l'Eucaristia (una d'elles correspon a la celebració de Sant Nom de Jesus, altra al Corpus Christi). I per últim es realitzaven les pròpies de la Setmana Santa.

El dia que celebraven la festa de la Santa Creu es procedia a la benedicció del terme, també queda explicat el recorregut que feien: "puja al Calvari en professó per beneir lo terme. Passa la dita professó per lo carrer Majo, per detras de la Iglesia, per devant la Badia y cap al Calvari y acabat, baixa al dret cap a la Iglesia", i continua dient "He dit si fa bon dia, porque si lo temps nou permet, seva a la hera de Blasi o be en la mateixa porta de la Iglesia". Aquesta podria ser considerada com la processó de llarg recorregut, igualment es feien en aquesta distància la de Dijous Sant, la tercera del "triduum" d'abril. Hi havia altres processons que feien un recorregut molt més curt, que consistia en "roda la Iglesia per lo carrer del Pou", com es feien el dia de la Candelera, Diumenge de Rams. No obstant hi havia algun altre recorregut.

2° Fets Costumistes: En les consuetes veiem escrites una sèrie de recomanacions adreçades

als seus successors, entre les quals cal resaltar-ne una que va dirigida a que l'ordre, l'espiritualitat i el silenci a la casa de Déu sigui degudament guardat i és per això que recomana: "No permeti lo reverent vicari lo deixar repartir les neulas al Iglesia, als noys, segons acostumaban feu en lo dia de Reys, perque ne fan un cordal. Jo he tret est irreligios costum...".

El dia de Sant Blai permetia que el poble pugès fins al presbiteri, "per tal de que l'escolà fes la plega" i diu, que "sino ningu hi vindrà y no se aplegara res y això antes de ferse la benedicció".

El Dimecres Sant, pel matí, es feien repicar les campanes, per fer lo "salpasser". No obstant, seria l'escolà el que aniria a recollir la sal en un topí per les cases, i no pas el vicari.

Dins els actes o oficis que es duïen a terme el dia de Divendres Sant, cal destacar que quan es procedia a l'adoració de la Vera Creu qui ho feia en primer lloc era l'Ajuntament y després el poble. Acabada la funció el vicari repartia a la gent coquetes de ceva.

Cal destacar també un acte de cortesia que tenia lloc el dia de la festa major (dia de Sant Miquel) i aquest consistia en que "La vigilia de Sant Miquel, lo Batlle y Ajuntament van a buscai lo vicari en sa casa, qui se acompanya ab ells vestit ab sobrepellis, estola, del color del dia, musa y bonete y se dirigeixen a la Iglesia... y acabada la funció tornan a acompanyarlo a sa casa. En obsequi lo repeteix lo Batlle y Ajuntament lo endema..."

Per la festa de la Mare de Déu del Roser (mes d'octubre) es procedia a la benedicció dels rosaris.

Un altre costum era el que tenia lloc el dia de Tots Sants, que consistia en què el vicari es dirigia al fosal per tal de cantar una absoluta general pels difunts, en acabar "se'n torna a la Iglesia tot resan lo Psalm De profunds". Després el capellà acostumava "pagar castañes y granatxa, o lo que be li apareix als que li han ajudat a cantar"

3º *Relacions econòmiques*: Hem dit ja abans que la qüestió econòmica era de cabdal importància per l'autor del recull de les consuetes; així queda reflectit en la quinta recomanació quan diu: "los sacristants del Roser demanaran al nou vicari, que fasie cada primer diumenge de mes professó, però sols volen donar 1 sou per ella, y com jo los demano 2 sous y no els volgueren donar, per ço may he fet dita professó y així lo vicari fara lo que be li apareixerà".

També queden indicades les taxes o preus que pagaren les Confraries per cadascuna de les funcions. A saber:

Per les completes, ab goig	3 sous	9 diners
Per la tertia	3 sous	9 diners
Per la professó y goig	3 sous	9 diners
Per l'Offici o Misa	15 sous	
Per les Vespres	3 sous	9 diners

La cera evidentment era un producte de cost més o menys elevat, i és per això que posa en coneixement del seu successor, en quins moments aquesta deu seu portada pels sacristans, cosa que fan durant les festes de la Candelera, Dimecres de Cendra, i es torna a repetir per lo Novenari de d'Ànimes, i pel primer dissabte de Quaresma.

També aprofita per recordar que el vicari "a de fer anar a l'escolà a captar les Ànimas mientras se cantan los Lamentos, perque altrament y aniria lo campaner y lo diner los aportaria al sacristà de Sant Miquel y no a la caixeta de animas". Veiem doncs aquí com es podia produir un conflicte de competències en la recaptació de les almoines.

La sacristia de Sant Miquel també havia de fer front a les palmes i rams que s'utilitzaven el Diumenge de Rams.

Però on queda més clarament expressat el seu sentit “pesseter” és quan redacta el paràgraf: “També demanaran los feligresos al Vicari que desde Sant Miquel de maig fins a Sant Miquel de setembre canti los goigs de Sant Abdón y Senén acabat lo Rosari, emperó jo nols he cantat sino lo primer any que vingui al Moster, y quedi enganyat. Pues después de haverme trancat les cames rodant la vila y seguint las casas, me vingue a quedar un corta de avellanes, y la meytat falladas. Bella cosa per cert, que desoués de tants mesos de cantar, haja lo vicari de fer la capta com un almoynor per las casas y al fi ne ve a traurer un no res, entre dos plats?. Les millors avellanes y mes descansades, son las que me comprat”.

Amb relació a les almoines que es recullen hi ha dies, com els de Setmana Santa, que se les reparteix a mitges amb el sacristà de Sant Miquel, en canvi la recaptació del dia de Tots Sants “son del vicari”.

A tall de conclusió podem dir que tot aquest conjunt de pautes tenien com a finalitat primària aconseguir la millor convivència possible en la parròquia.

ANNEX

(transcripció del document)

Rationarium ecclesiae parochialis loci del moster.

“Aqui se notara inseguit los mesos, las consuetuts de esta parròquia del Moster, las que convidrà molt observaria lo nou vicari, si vol librarse de las disputas ab sos feligresos y de disgustos expertis exede.

1) Deu saber lo nou vicari que la Iglesia del Moster y ha dos claus per la porta majo, la una de las quals ha feta fer lo vicari i la deu tenir en su propia casa per son us, si gusta de anar a la Iglesia a qualsevol hora, sens que haja de anar darrere lo campaner, qui ne te altra para tancar y obrirla tots los dies y tocar les oracions y tocar el temps en la nit.

Tindra ben present lo vicari que si de nit lo avisan per administrar sacraments, no usi de la sua clau, sino que dirá als quel avisaràn, que vagen immediatament a cridar al campaner pera obrir la iglesia, lo qual lo acompanyarà y después tonarà a tancar, com fins vuy se ha practicat.

2) En la sacristia de cada dia y ha també dos claus (nota bene) las quals deu tenir lo reverent vicari y no lo beneficiat, com esta declarat y determinat per lo Ilustrisim Armaña en 25 de febrer de 1791.

3) Dins de dita sacristia se ha fet un armari, del qual es amo lo vocari, y ningu més, y dins dit armari en un calaix trobarà las demás claus de la iglesia, que ell mateix deu usar y tenir.

4) Tots los dias del any, encara que sia lo dia de la festa major, se vestirà lo reverent vicari en la sacristia de cada dia y no en la de Sant Miquel com ja está en pràctia, y de ella eixira revestit en la festivitiat, acompanyat de dos acolits ab los candeleros que per eix fi se han fet, y estan en dita sacristia. Al mateix temps ha hixem les atxas y los cencers de la sacristia de Sant Miquel, ahont no vaja per revestirse encara que li demanien. Nota bene: lo que aqui se preve, que li conve aixi.

5) Mes: los sacristants del Roser demanaràn al nou vicari, que fasie cada primer diumenge de mes professó, però sels volen donar 1 sou per ella, y com jo les demano 2 sous y no mels volgueren donar, per ço may he fet dita professó y aixir lo vicari fara lo qu ebe li apareixarà. Y si la fa, ja por fer lo carrech de ferla tot sol ab lo escolà, y es molt posat en rahò, ques doni també 1 sou al beneficiat.

6) Tots los dies de feyna, menos en la Quaresma se diu lo Rosari (si lo vicari le vol dir) antes de la Missa y asio per rahò de estar molt distant la casa del parroco de la iglesia, com ho he practicat fins ara, y fentho aixi se librra lo vicari de un gran treball de pujar i baixet y hi assisteixen més la gent.

- 7) En la professó de Dijous Sant acostumavan portar 4 minyones vestides de blanch la Verge de la Soledad y lo Ilustrisim Armaña lleva aquest abris lo any 1791 y per est fi escrigue dos cartas, las quals estan incertades en lo llibre de Decrets de visita de esta Vicaria, a més de haverho prohibit en un Decret de la visita del mateix any.
- 8) Sapia lo nou Vicari que als últim del més de novembre del any 1786, los señors provenders de Reus, presentaren Memorial al Ilustrisim demanat, que de justicia fosen cridats per los vicaris de Moster y Castellvell als enterros y los eixi lo tret per la culata. De manera que de resultas, quedaren totalment esclosos de venir als enterros y si una vegada, desde a les hores hi han vingut, fou perque jo ho y volgui fer gracia de asio a Joseph Rosello de Reus, qui mo demanà per merci.

Sols lo reverent beneficiat del Moster se acull als dits enterros, ab los pactes que per asso deu ajudar al vicari a contar en totas las funcions de la parròquia, com ho disposà lo Ilustrisim Lario de paraula.

JANER

En lo dia de Capdany se acostuma fer festa, per la Confraria del Santisim Nom de Jesús. En la vigila hi ha completas (1), al endemà tertia (2), professò, goig (3), offici solemne y vespres (4) a la tarde. Totes estas funcions las paga la confraria. Ço es:

Per las completas ab going	3 sous	9 diners
Per la tertia	3 sous	9 diners
Per la professó y going	3 sous	9 diners
Per l'Offici o Misas	15 sous	
Per la vespres	3 sous	9 diners
Suma	1 lliura	10 sous

Si fa lo gasto al predicador hi te 1 lliura més.

Encara que es veritat, que en lo llibre de la Confraria se troba, que al vicari per estes festes sols se li donavan 16 sous. Però aiso se ha de entendre sens la Missa, la qual aplicava per los descarrechs de sas obligacions. Però en est any de 1792, ja se han donat los 15 sous per la Missa y procurarà continuar-ho; pues ja se nota en lo llibre de dita Confraria per lo successiu.

Lo dia de San Anto, abat (5), se acostuma a bencir als animals después de Missa, que ja acuden a la porta al tocar a lasas Dèu.

No permeti lo reverent vicari lo deixar repartir las neulas al Iglesia, als noys, segons acostumaban feu en lo dia de Reys, perque de fan un cerdal. Jo he tret est irreligios costum: si las vol repartí ell matix que las prengui y le diumenge següent las podrà donar als que tinguin més afició a la doctrina.

- 1.- Darrera part de l'ofici diví amb què es terminen les hores canòniques del dia (*Diccionari Català-Valencia-Balear*) (DCVB).
- 2.- La terça (tercera hora del dia, en la divisió romana del temps; corresponia a les nou del matí actuals) com a hora canònica. (DCVB).
- 3.- Composició poètica en llaor de la Verge o d'un Sant. Aquest mena de composicions eren molt populars a la nostra terra i tenien lletra i música especials per a cada Sant. (DCVB).
- 4.- Una de les hores canòniques que es diuen després de la nona. L'hora en què solien cantar les vespres en l'església, era de les dues a les tres de la tarde.
- 5.- J. Prats i J. Contreras. *Les festes populars*: "...és un sant eminentment popular, perquè és considerat el protector dels animals domèstics, de càrrega, i també un advocat fent de les persones malaltes o empestades" pág. 55

FEBRER

En lo dia de la Candelera (6), los sacristans de Sant Miquel, del Roser y del Sant Nom de Jesús, posan feixos de ciris sobre una tauleta, al costat de la Epistola para benehirlos, y luego de benehits (nota bene) lo vicari no pren un de cada sacristà, o de dist feixos, y los entrega al escolà para que los desi a la sacristia, los quals son per lo vicari.

Después se reparteixen los altres, ensesos, a la gent, baixant lo vicari a la última grada del presbiteri y luego se fa la professó, que roda la Iglesia per lo carrer del Pou de la vila.

La Domenica de Sexagèsima se acostuma fer la professó per a publicar la Butlla de la Santa Crusada (7) y se fa platica para que tots la prenguin.

Al endemà de Sant Blay (8), acabada la Missa se fan pujar al presbiteri tots los que tingan comestibles para benehir, però antes vicaria, a fer la plega, y lo que se aplega es per lo Reverent Vicari y después de aplegat, se fa immediatament la benedicció. Nota: que sels ha de dir, que vingan al prebiteri, sino ningu hi vindra y no se aplegara res y això antes de fersa la benedicció.

Lo dia de la Cendra, lo sacristà de Sant Miquel para la cera per la benedicció y per la Missa, y si lo sacristà non posa, nari lo vicari quen tregui. Nota: que si en aquest dia se toca de mati, lo reverent beneficiat no vindra, pero si toca alt lo Sol, vindra ell y molts de altres y així lo beneficiat no tindrà excusa per no posar cendra als present e celebrants como ho te manat per lo Ilustrisim Armaña en 25 de febrer de 1791. Com també lo donarlila palma lo Diumenge de Rams.

Després de haberse tocat a Missa, lo campaner toca a la benedicció de la cendra.

MARS

Lo primer disapte de Quaresma, o lo dia, que voldrà lo Vicari, se comença lo Novenari de Animas y la cera la paga la sacristia de Sant Miquel. Nos deu descuydar lo vicari de fer anar al escolà a captar las Animas mientras se cantan los Lamentos, porque altrament y aniria lo campaner y los diners los aportaria al sacrista de Sant Miquel y no a la caixeta de ánimas. Pues jo aixi ho he practicat.

Le Diumenge de Rams es beneheixen las palmas y rams, las quals palmas paga la sacristia de Sant Miquel. Però ha de saber le Reverent Vicari, que antes de fer la benedicció, ha de anar a la sacristia de Sant Miquel y junt ab los sacristants ha de plomar las palmas a sont gust, que altrament li deixarian sols lo basto. La professó en aquest dia sols roda la Iglesia, per lo carrer del Pou, com se ha dit de la Candelera.

Aquest mateix dia a la tarde se puja al Calvari fent lo Via Crucis (per consuetudinem). Que se comensa arrodillantse lo Vicari al mig del altar, se persigna, diu lo oferiment y la Primera Estació y cantant en los intermedis de las demes Estacions la memoria dels Pasos de la Passió de Jesucrist, y al tornar se diu lo Rosari resat, baixant per dins de la vila procurant que se acabi en la Iglesia.

6.- Joan Amades. *Costumari Català*: "Es molt remarcable la coincidència de les idees de purificació contingudes en la fe cristiana de la Candelera amb les que informaven l'esperit primitiu de les lupercales que tenien lloc el dia 15 de febrer" "La utilització de les candeles beneides el dia d'avui per a allunyar les tempestes i ajuda a bé morir és comuna a molts pobles de cultura llatina" (vol. I, pàg. 668)

7.- *Enciclopedia de la Religión Católica*: "Documento pontificio en el que se otorgan numerosos privilegios, gracias e indulgencias a los habitantes de la nación española, a cambio de una limosna para promover el culto divino y las obras de piedad y beneficencia. Otorgada ya en la Alta Edad Media, época de las Cruzadas y de la lucha hispana contra la morisma. Pio VI en 23-XII-1778 concedió el indulto de lactinios y el indulto cuadragesinal." (ERC)

8.- J. Prat i J. Contreras, *opus cit*: "és especialment invocat pel guariment del mal de gorja. A les esglésies hom beneïa fruites seques o be llimadures a les quals hom atribuïa virtuts remeieres per a curar els mals de coll" (pàg. 57)

Lo Dimecres Sant a 8 horas, poch més o menos, se fan repicar las campanas para fer lo salpase (9). Lo vicari posa la primera sal benehida y después en va afeieint de la que lo escolà arreplega per las casas en un topí, que porta per eix fi. Nota bene: quant se fa lo salpase no deu pujar a cap casa, que així està en pràctica en esta parroquia, y si lo vicari hi puja (a més de agravar als successors) ell sen empenedira.

Dels ous que se arrepleguen, se acostuma fer un rollo o una mona de 13 ous, lo qual se trau a extracció per les festes de Pasqua y lo augment es per las ànimas.

Se trau a las 3 de la tarde del segon dia de Pasqua y per la tarde de dit dia no hi ha funció en la Iglesia, pues no se acostuma dir ni Rosari no Missa.

Lo Dijous Sant a la posta del Sol se fa professó, la cual passa per lo carrer Majo, baixa fins lo canto de Blasi, puja per lo carrer del Pou, per la costa de Llevat, per lo carrer de la Badia, cap al Calvari y tornar per lo carrer de Gasull y cap a la Plaça y tot seguit a la Iglesia.

Lo Divendres Sant a punta de Sol, se acostuma fer (per devoció) lo Via Crucis, com lo Diumenge de Rams. Però en aquest matí, lo vicari no te que moures de casa, si vol, pues, lo capellà ja cuida de ferlo: suposat, que la matinada ja es prou treballosa per lo vicari, en las funcions de la Iglesia. Així ho he practicat jo fins ara.

Nota: que en la adoració de la Vera-Creu, luego que lo Ajuntament acabat de adorarla, lo vicari la ha de prender en las mans pera ferla adorar als demes de la Iglesia, los quals pasan o ofereixen diners en la bacina (10), que per eix fi deu tenir lo escolà. Y a no ferho així, ningu anirà a adorar com me ha succehit. Tant estos diners, con los demés, que se ofereixen en lo Monument sont del vicari de iure; pero jo he acostumat (per no alborotar masa la arna) donar la meytat dels diners del Monument a la sacristia de Sant Miquel, y perço luego de acabada la funció me entra a dita sacristia, y ab lo sacristà de Sant Miquel contavan los diners y ne preniam la meytat quiscum. Lo nou vicari fara en est particular lo que miller li aparega.

En est dia acabada la funció reparteix lo vicari a la gent coquetes de ceva que, se han posat a la urna fetas bosinets: anantsan per est fi al altar de Sant Isidro, que fa de altar major en estos dies.

Aquest dia, a la tarde, deu cuidar lo vicari de fer anar al campaner a Reus ab la caixeta dels Sants Olys y remetrel al vicari de Reus, lo qual los omplirà per lo abast desta parròquia del Moster, com fins vuy se ha practicat. Se lo acostuma donar mitja peseta per son treball.

ABRIL

Lo dia de Sant March (11) la professó, passa per lo carrer Majo, per detras de la Iglesia, baixa per los Quatre cantons y cap a la Iglesia.

Per lo dia de Sant Pere, màrtir (12), se acostuma benehir los rams, ans de dir Missa, per si lo vicari vol fer professó sols baixa fins a la Plaça, y tot seguit sen torna a la Iglesia.

Los tres dies de rogacions se reparteixen las professos desta manera:

-Lo primer dia se va al camí de la Font, devant casa Vicens, ahont ja trobarà lo Vicari una tauleta ab una Creu o Crucifici enramet. No se ha de cuidar lo vicari sino de fet tocar a las 8 horas o quant vulga pues que ja cuydan los veïns de compondreu.

9.- Visita que el rector o el vicari fa a les cases de la parròquia, en el temps pasqual, per beneir-les esquitzant-les d'aigua beneita i sal (DCVB)

10.- Plat fondo o altre recipient per recollir diners en capta (DCVB)

11.- J. Prat i J. Contreras, *opus cit.*: "Fou durant molt de temps celebrat pels pagesos i la gent del caap mitjançant processons i el càntic de les /Iletanies/. L'objecte de les processons era demanar a Sant Marc que allunyés dels sembrats i conreus les tempestes i les plagues" (pàg. 59)

12.- J. Prat i J. Contreras, *opus cit.*: "Sant Pere, màrtir, les virtuds protectores del qual són idèntiques a les atribuïdes a l'evangelista" (pàg. 59)

-Lo segon dia se va devant de casa Blasi, a la Arraval que va a la Selva, ahont trobarà lo mateix.

-Lo tercer dia se va al Calvari y en estos tres llochs se canta una antiphona (13) del sant del dia o de la feria, ab son vesículos y oració, y luego se continuan las lletanias, anant cap a la Iglesia, per lo mateix camí, e immediatament se diu la Missa.

Tots estos sinch dies paga la cera per ditas funcions y per la Missa lo sacrista de Sant Miquel y si non trahuen, demanela lo vicari, que ja lin donaràn.

MAIG

Lo dia de la Santa Creu (14) de maig, si fa bon dia, dita tertia, se puja al Calvari en professó per beneir lo terme. Passa la dita professó per lo carrer Majo, per detrás de la Iglesia, per devant la Badia y cap al Calvari y acabat, baixa el dret cap a la Iglesia. He dit si fa bon dia, perque si lo temps nou permet, se va a la hera de Blasi o be en la mateixa porta de la Iglesia.

Nota: que lo dia de Sant Miquel de maig y lo dia de Sant Isidro (15) los feligresos demanaran al vicari que fasse la professó però no y ha tal obligació. Farà lo que voldrà lo vicari. Però siu fa, sols arriba als Quatre cantons, com la de la Candelera. No permetia pasar més amunt, que jal creurán, sens que ningu se queixi.

Lo dia de Corpus, ja se suposa que se fa professó solemne, la qual passa per lo carrer Majo, baixa xic al canto de Blasi, puja fins a la Badia y baixa per lo carrer de Gasull fin a la Iglesia.

Nota bene: que en lo Diumenge infra octavam Corporis Christi, demanaràn los feligresos que lo vicari fasie professó pero no y ha tal obligació, ni jo may le feta, menos en lo any 1787, que Pau Llombart la paga, o me dona 4 sous de limosna son gran gent de professons, pero poch devots de anarhi.

En lo diumenge del mes de maig, que apareixerà be al reverent vicari, se acostuma fer la feta del Roser. Perço ja vindrà lo procurador de la Confraria a demanarho al vicari y li ha de proposar, que si be es veritat que fins ara sols haviant donat 16 sous al vicari per dita feta, ara se han de donar 1 lliura 10 sous per rahò de la Missa y per la Reducció (16, y pot dirlos que no son ells els primers, que lo procurador dels fadrins, com consta del mes de janer en est Rationari, ja dona lo mateix y així se continuarà de qui en avant y si nou volen fer aixi, diguils, que no vol fer la festa, que jo li prometo, que ja ho faran y lo mateix fara en la festa del Roser en octubre.

També demanaràn los feligresos al Vicari que desde Sant Miquel de maig fins a Sant Miquel de setembre canti lo goigs de Sant Abdon y Senen acabat lo Rosari, emperó jo nols he cantant sino lo primer any que vingui al Moster, y quedi enganyat. Pues después de haverme trancat las cames rodant la vial y seguint las casas, me vingue a quedar una corta (17) e avellanes, y la meytat fallades. Bella cosa per cert, que después de tants menos de cantar, haja lo vicari de fer la capta com un almoyner per las casas y al fi ne ve a traurer un *no res*, entre dos plats?. Las millors avellanes y mes descansades, son las que me comprat. Si lo vicari me vol seguir, pot, sens ninguna quimera; y sino que facis lo que be li aparega.

13.- Versicle que resen o canten abans i després de cada salm (DCVB)

14.- Fiesta cívico-religiosa, de arraigada tradició popular en España y dedicada a commemorar la fausta efémeride del hallazgo de la Santa Cruz por Santa Helena (ERC)

15.- J. Prat i J. Contreras, opus cit. "Clou el cicle primaveral dels sants protectors del pagesos (pàg. 60)

16.- Fer anar o portar una persona o cosa fins a un cert lloc o situació (DCVB)

17.- Mesura de pes

JUNY

JULIOL

Si los regidors o altri demanan fer la festa dia 30 de est mes als sants martyrs Abdón y Senen (18) demanarà antes lo vicari la caritat, que per las funcions del mes de janer estan aseñaladas per la festa de la Confraria del Sant Nom de Jesús. Així ho he practicat y sempre me han patat Lo mateix fara en qualsevol altra dia del any, en que demanin funcions. Tot lo que afranquirà tot ho perdrà.

AGOST

En la professó de la Verge d'Agost (19) hiha sous de cantat, que deu pagar la Confraria del Roser. Se demanarà dita limosna al sacrista de la Confraria. A la plaseta de la Badia se canta la Salve y después se entorna al Tedeum y entran a la Iglesia torna a cantarse la Salve a la llitera (20).

SETEMBRE

Lo dia de Sant Miquel (21), 29 del mes, se fa la festa major y no se acostumat donar res al vicari per las funcions de aquest dia. Al endemà se fa la festa dels sants martyrs Abdon y Senen y la vila e los regidors pagan totes les funcions que demanan al vicari, iuxta taxam del mes de janer.

Lo dia de Sant Miquel al vespre, lo vicari trau antes de començar completas, lo reliquiari dels sants martyrs, y lo posa al docer (22) que per est fi està posat al alta major y està allí fins al endemà a la tarde, quel torna a tancar.

La vigilia de Sant Miquel, lo Batlle y Ajuntament van a buscar al vicari en sa casa, qui se acompanya ab ells vestit ab sobrepellis (23), estola (24), del color del dia, musa (25) y bonete (26) y se dirigeixen a la Iglesia ahont después de donar lo vicari aygua veneita (27) a tot lo acompanyament se comensan luego las completas, cantant al últim al goig de Sant Miquel, y acabada la funció tornan a acompanyarlo a sa casa. En obsequi lo repeteix lo Batlle y Ajuntament lo endemà per anar lo vicari a tercià, a vesprès y descuè a completas, y lo dia de los Sants Abdon y Senen per anar a tercià. Al vespre del dia de Sant Miquel ans de completas, se trau la reliquia

- 18.- J. Prat i J. Contreras, *opus cit.*: "Coneguts popularment per Sant Nin i Sant Non, i venerats especialment per pagsos i hortalsans" (pàg. 68)
- 19.- J. Prat i J. Contreras, *opus cit.*: "En alguns pobles se celebraba una processó pels carrers, amb la Verge allitada, en postura mortuòria. Ultra la seva significació religiosa el 15 d'agost representa en el nostre calendari agrícola l'acabament de la collita de gra" (pàg. 76)
- 20.- Llit de mort (DCVB)
- 21.- J. Amades, *opus cit.*: "la festa d'aquest sant correspon a l'equinoci tardoral, moment que marca una fita important dins la vida agrícola dels pobles europeus, puix que coincideix amb les veremes i amb l'inici de la sembra" (pàg. 214 vol. V)
- 22.- Ware y Beatty. *Diccionario manual ilustrado de Arquitectura*: "Baldaquino"
- 23.- Vesta blana de fil, amb mànegues curtes i molt amples o volades, llarga fins a la cintura o un poc més avall, que els clergues duen sobre la sotana en la processons, enterraments i altres acies litúrgics (DCVB)
- 24.- Ornamet litúrgic consistent en una banda de tela relativament estreta i molt llarga... que els clergues es posen panjada pel coll... (DCVB)
- 25.- Veure Mussa: "peça de vestit que cobreix els pits, les espatlles i l'esquena, i es duu com insginia de canonge, de doctor, de rector o beneficiat (DCVB)
- 26.- Especie de birrete (ERC)
- 27.- La sal que se mezcla con el agua es símbolo de incorruptibilidad y asimismo de sabiduría (ERC)

dels sants martyrs referits, posantse al doser del altar major, la que después se retira y se tanca al armari del arxiu. Lo endemà se trau per la missa matinal y queda en lo doser fins acabada la missa major, que entonces torna a depositar en son armari, de damunt la sacristia de Sant Miquel.

Si lo vicari en aquest dia baixa a la Iglesia a la Iglesia a fer lo Ofertori a Missa matinal, los diners seràn seus, y sino van a la sacristia de Sant Miquel. Menos ques valgues del capellà o de algun altre que's recullis. Jo hi he baixat alguns anys.

OCTUBRE

En lo primer diumenge de aquest mes que's fa la festa del Roser, se pagan las funcions com las del Nom de Jesús, dels mes de janer, per lo procurador de la Confraria e sacristà del Roser, y si demanan que lo vicari facia lo gasto al predicador li daràn deu rals més, a allò en que convindràn pues al present si per fert lo gasto per deu rals, y així pot demanar una cosa ben vistosa. Se banniexen los rosaris.

NOVEMBRE

Lo dia de Tots Sants, acabades las vespres de difunts se posa lo viari la capa pluvial negra (28) y se va al tumol, que ja está preparat en lo mitg de la Iglesia, ahont se canta una absoluta general (29) per los difunts. Entretant lo campaner, lo capellà o lo escolà van per la Iglesia arplegant diners de la gent, los que posa lo capellà en lo seu bonete y a cada Pater Nostre de cada absoluta que's va cantant tirà lo capella l sou a la calderilla fins que estàn acabats. Después immediatament se va al fosal ahont se fa lo mateix y acabat sen tornan a la Iglesia tot seran lo Psalm De profundis (30).

Tots los diners que's fan en estas funcions son del vicari, lo qual, luego que son a la Badia acostuma a pagar castañas y granatxa, o lo que be li apareix als que li han ajudat a cantar.

Al endemà lo campaner (lo que se li ha de prevenir la tarde antes) toca a anivarsari, a sis horas, lo qual se comença a un quart de set poch més y acabat lo aniversari, se cantan las matines (31) y laudes (32) de difunts.

No li donin entenent de tocar més mati, porque hauria de menester llum per cantar las matines y los homes tots fugirian de la Iglesia, com me ha succedit.

DESEMBRE

La vigilia de Nadal se ha de avisar al campaner para que toque a matines, lo qual fa dos tochs, y se li diu que el primer toch lo fase a las quatre del mati y lo altre a tres quarts de sinch, y al punt de les sinch es comença las matines, sens laudes com consta en las fundacions del Rationari major.

28.- La que porta el prelat o preveure que presideix una processó (DCVB)

29.- Cant de Nou Resposos que després de la missa major es fa el dia dels Morts (DCVB)

30.- Salm que expressen especialment sentiments de penitència (DCVB)

31.- La primera de les hores canòniques, serie de nou salms i nou lliçons, que es sol resar a mitjançant o a primera hora del mati (DCVB)

32.- Part de l'ofici diví que es diu després de matines (DCVB)